



UNIVERSITÄTS-  
BIBLIOTHEK  
PADERBORN

**Jacobi Sadoleti Card. Et Episcopi Carpentoractensis Viri  
Disertissimi, Opera quæ exstant omnia**

**Sadoleto, Jacopo**

**[Francofurti], 1607**

X. Iac. Sadol. Pavlo Sadol. S.P.D.

---

[urn:nbn:de:hbz:466:1-69244](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-69244)

... sed religio indicatur. Adhuc hæc erant quæ tibi ex me no-  
... vellem. Si quid ampliùs euenerit, curabo vti scias: & vel i-  
... ad te mea manu scribam, vel delegabo Florebello. Catheri-  
... Glouernum, Verorum, & reliquos familiares nostros salue-  
... meis verbis. Curabisq; præ cæteris rebus omnibus, vt  
... te literæ crebrò longissimæque reddantur. Vale mi Paulæ,  
... & Deum precare vt redeamus. Iterum & sæpiùs vale. Ex Corlia-  
... VI. Calend. Iunias, M. D. XLIII.

X.

IAC. SADOI. PAVLO SADOI. S.P.D.

DARTIS ad te literis illis, quas in Corliano scripseram, hæc  
... postea sunt. Ego cum angerer animo, diremptum me  
... optinarum artium studiis, in quibus beata mihi vita erat  
... & reliquille tamen cum illis vnâ, cum eos homines, qui  
... charissimi, tum eas regiones, in quibus mihi summa  
... libertate animique iucunditate, meo arbitratu, viuere erat  
... tentandum & conandum esse duxi, si quo pacto pos-  
... hinc explicare, & ad vos, quibus cum esse maximè cupio,  
... tempore me referre. Itaq; cepi consilium opinione  
... summæ rationis, si tamen ratio omnibus in-  
... locum haberet. Scripsi enim literas, quarum exemplum ti-  
... ad eum scripsi, qui maximè mihi suffragari meæ volun-  
... videbatur: idq; ipse non nolle, quando eodem his stu-  
... eodemq; erga literas animo est coniunctus. Qui mihi  
... rescripsit, omnia se summa egisse: longum habuisse  
... sermonē, vltimq; sibi illum animo erga me propenso  
... tamen responsum meis postulatis in propin-  
... referuatum esse. Et simul eisdem literis me ad-  
... cum primū commodo meo possem, Bononiam me  
... Erectus eram in spem, vt nō diffiderem aliquid posse  
... cupiebam: nec tamen planè confidebam. Res i-  
... me vt sperarem, hortabatur. Cur enim  
... Pontifex in ea re mihi concedenda, que sine  
... proprio, & laudem illi & genus quoddam hone-  
... esset allatura: Rursus conditio temporū, & im-  
... penales quotidiani penè vndiq; metus, ab ea spe me abduce-  
... enim in persona mea ad subueniendum tantis  
... Reip. fluctibus hominum iudicio videbatur esse po-  
... Anceps igitur animi, & dubius, quid casurum esset, Bo-  
... Nonis ipsius Iunius, diuerti ad Paleoros, quorum  
... nobiscum, hæc noua familiaritate renouatum  
... Pontificem summum conueni. Acceptus suam

ab eo per benignè: laudavit operas nostras legationis Gallicæ ad  
 uentum nostrum ad sese sibi imprimis grati esse affirmantibus.  
 dicit sibi curæ fore commoda nostra, idq; breui nos re ipsa intro-  
 sturos pollicitus est. Egi gratias, commemoratisq; causis, quibus  
 ad ueniendum effectus fueram difficilior, institi repetere eadem  
 quæ in literis scripsera: nihil me malle in hac iam mea præcipua  
 te grare, quam in otio uiuere, & quibus me donis Deus ornare  
 men vili ornauit) voluisset, ea ipsa dona ad illius laudè gloriamq;  
 conuertere: esse mihi in animo laboranti fidei Catholicae ferro-  
 pem, si quam possem: præsertim quæ tam multis oppugnationibus  
 labefactata atq; vexata, paucos qui se defenderent, iam haberet.  
 Hoc autem dicebam, quòd de duorum doctissimorum hominum  
 morte, Alberti Pighij, & Ioan. Echij nuntij huc peruenerat. Pro-  
 inde rogavi ut mihi reditū concederet in ea loca, in quibus hoc  
 optimè fieri à me & commodissimè posset. Respondit in præsen-  
 tia nihil se de hac re constituere posse: videre me statim peritina-  
 tis Christianæ Reip. in ea regenda egere se ope multorum atq; ca-  
 siliis in eoq; nõnihil mihi subblauditus est. Hoc sermone habito,  
 dabatur enim eo die senatus Episc. Geneuati nuper in Card. collo-  
 gium affecto, tum primum ad Pontificem uenienti, scilicet omnes  
 concessimus. Postridie, qui fuit dies 6. Id. Iunij, senatus iterum vo-  
 catus est: causa conueniendi fuit, quòd eum superioribus diebus  
 fuisset de consilij sententia decretum, si Cæsar Bononiam venire  
 recusaret (properare enim dicebatur, nec spatium habere tam longè  
 ab itinere declinandi) ut ne ulterius procederet Pontifex, sed vel  
 illum Bononiæ exciperet, vel si id nõ contingeret, in appellationem  
 abire pateretur: cum tamè si quid in congressu agendum esset, ad  
 mittendis nuntiis facillè posset sarciri. Ratio autè ita decretum  
 fuerat, quòd videbatur hoc dignitati & grauitati sedis Apostolicæ  
 maximè conuenire: simulq; ætatem Pontificis pergandem tot  
 itinerum laboribus obijci non placebat. Ergo hæc eadem res in-  
 rum abducta erat in disceptationem: placeretne viteriis obtinam  
 procedi necne. Nam Cæsar quidem Parma se ostenderat. Pontif-  
 ficem libenter conuenturum: hic quinq; ante me rogati, in sen-  
 tentia pristina manserunt: cum exceptione tamen, nisi certa spes  
 aliqua de pace esset oblata, quæ iter suaderet: tum enim iri opor-  
 tere censuerunt. Ego rogatus, contrariam sententiam dixi de se-  
 lectudine & incolumitate corporis ad Pontificis iudicium referri.  
 Dignitatem in eo dixi postam, si quæ uilia & commoda in re-  
 pub. Christianæ essent, agerentur: hanc vnam me agnosceret, quæ  
 que aliam præterea vllam in Ecclesiasticis hominibus dignita-  
 tem. Inquirere certam spem in eis rerum euentibus, quos sine  
 potestati Deus reseruasset, non esse nostrum: velle & conari bo-  
 na, quòd in nobis esset, ad nos id pertinere: me tamen sperare,

ceteris Caesar & tempus anni, & Pontificis etatem laboresq; cōspe-  
 xisse: habiturum illum officij rationem, & ad pacis consilia si nō  
 proceperit, quod tamen ipsum a tanto Principe expectandum nō  
 esse: tamen, inductum pudoris stimulis, facilius de se datu-  
 rum in hac quidem re suadenda plus effecturum esse praesentem  
 Pontificem, quam si absens per nuntios hac eadem ageret. Po-  
 tuerat vel hac vna ratione necessitati dixi proficiscendum, vt ru-  
 moribus hominum comprimerentur. Erat enim sermo late dissipatus,  
 circa esse Pontifici cum Caesare similitates: quarum, si fuisset  
 aliquid equum denitarum, non sine periculi alicuius suspitione al-  
 terius hominum mentibus opinio insedisset. Hac à me sententia di-  
 cta, de omnibus deinceps in eandem est discessum. Itaq; Parmam  
 vocatus, hincque Pontifex ingressus urbem est: cras verò aut per-  
 eunte Caesare exiit. Is porrò si venerit, poteritque a no-  
 bis conueniri, quod dabimus operam vt fiat, & spatium cū eo ha-  
 beremus colloquendi, non deero officio & pietati in Republi-  
 cam meo animo equidem sum optimo, sed diuina imprimis be-  
 neuolentia est opus. Illud mihi admodū molestum est, quod non  
 potui persuadere hominibus, ex hoc congressu aliud quippiam que-  
 ratur, nisi aliquorum commodum. Itaq; mira iactantur in vul-  
 gar, acce vobis quoque audita esse arbitror. Ego quoquo animo  
 hinc abii, sat egre me quidem a labe omni seruabo. Hec scribe-  
 bam, ac Cal. Iulij, cogitans cras conuenire Farnesium, agereque  
 ceteros de his rebus, de quibus tu ad me scripseras, vt commendem illi  
 causam popularum suorum, qui non voluntate, sed propè necessi-  
 tate magistralibus imperio minus audientes fuissent. Nec diffido  
 mentem illam, vt est elementa insigni & bonitate praeditus, ad  
 omnia optata descensurum. Iam sum cum Farneso locutus, gratū  
 habere consilium nostrum: omnia vti fierent, quae ego suadebam,  
 praeter negotium datum Andringhelo est, homini prudenti vt  
 iudicet, & erga nos imprimis officioso. Tu rem totam quomo-  
 do se habeat ex Florebello cognosces. Ego in hac molestia & do-  
 lore animi, quem ex publicis rebus capio, hoc tamen me conso-  
 lat, quod caetero ipse omni culpa, & quae mihi aut monenda au-  
 denda videntur esse, libera voce pronuntio: sumque hanc li-  
 bertatem perpetuo seruaturus. Omnibus quidem ex locis terra ma-  
 gis que aduersae res audiuntur, itaq; mihi impendere videtur iam ex-  
 ercitiū. De Caesare adhuc incertū, sit ne, necne Parmam venturus.  
 Incidit enim quotidie nodosiora quaedam, quae explicatu per-  
 difficultas sunt, cum enim hodie aut cras expectaretur à nobis, in  
 X. Calend. reiecti repente sumus. Vtinam mihi liceat aliquan-  
 do redire ad vos: cui meo optato si fortuna, vel Deus ipse potius  
 lauerit, uanquam istine viuis amplius exirus sum, mea me sua-  
 lissima studia, & studiorum amona diuertoria, imprimis-

que libertatis tranquillitatisq; cupiditas, & vigilantiæ & in forma  
semper ad vos rapit: vnumq; iam meum est desiderium, cum ho-  
minibus istius provincie mei amantissimis, vicissimq; mihi caris-  
simis, & habitandi, & viuendi, quos tu omnes quidem, præcipue  
Carpentoracenses meos, & priuatim & publicè meis salutari-  
bus verbis: eximicq; eos quos scis a me valde diligi, quamquam in  
more quidem pares habeo cunctos, in familiaritate non ita. In  
anni Francisco & cæteris nostris contubernaliibus salutem dicit  
ipsumq; imprimis hortare, vt ad me & crebrò & copiosè scribat.  
Si res meas constitutas haberem, staturerem quid agendum mihi  
esset, quod pertinet ad eum & ad cæteros. Adhuc nihil habeo nisi  
verba, quibus in Septimum vsq; annum iam sum productus. Sed  
hæc Deus viderit. Tu mi Paule vale, & nos amanter expecta.  
Parmæ, XV. Cal. Iulij, M.D.XLIII.

## XI.

IAC. SADOLET. S. R. E. CARDIN. PAV-  
lo Sadoletto, S. P. D.

**A**CCEPI nudiusquartus tuas, & Ioan. Francisci literas, ex quibus  
illam lætitiã primo aspectu cepi, quod de virtutibus, vestrum  
valetudine quæ maximè optabam, ea mihi attulerunt. Quin et-  
iam cumulus additus est, quòd in suis factis literis Ioan. Franci-  
scus de tua quadam egregia in se fouendo & subleuando cura sic  
studiosè loquitur, vt salutem suam prorsus tibi acceptam videa-  
tur referre. Reliqua quæ scribis de Nicolao Peitellio nostro, quod  
is mirificè tibi & in concionibus & in vita moribusq; satisfaciat,  
ea mihi iucundissima fuerunt: nec eum tamen tantopere abs te lau-  
dari miro: summam n. ego quoque cum isthic essem, in eo probita-  
tem, summam modestiam, excellentem cum linguarum, cum o-  
ptimarum artium scientiam eruditionemq; cognoui. Eius verò co-  
cionandi genere nihil arbitror fieri posse, nec sententiarum piera-  
te sanctius, nec rerum ordine distinctius, nec oratione eleganti-  
us atque subtilius. Qui quòd tam egregiam nobis, ac tam fidelè  
operam apud ciues nostros nauauerit, eis in recta & à maioribus  
nostris tradita religione ac fide continendis, & dolis insidiosisque  
hæreticorum hominum aperiendis, ac tanquam sub aspectum pen-  
nendis: dici non potest quantopere illi me in pèpetuū hoc ho-  
mine obstrictū esse intelligam. Ei te maximas volo meis verbis sa-  
gere gratias: quas vt etiam referam maximè mihi curæ est: et  
hanc eius remunerandi rationem propter summam hominis ab-  
stinentiam, de qua tu sepe ad me scripsisti, difficilem fore vides  
cū is nullum huiusmodi spectari vnquam à se laborum suorum præ-  
mium præ se ferat. Sed quo ille moderatior, hoc omni à nobis ho-  
not